

ФІНАНСОВИЙ ДИСБАЛАНС У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Примостка О.О.

*кандидат економічних наук,
професор кафедри міжнародного менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Світова та вітчизняна економічна наука розробила теорії циклічного розвитку та економічних криз в кінці ХІХ – середині ХХ ст. і запропонувала конкретні шляхи подолання кризових явищ та пом'якшення їх соціальних наслідків. Згідно праць відомих економістів – К. Маркса, М. Туган-Барановського, Н. Д. Кондратьєва, Р. Гильфердінга, П. Самуельсона, А. Афталіона, М. Бунятяна, М. Фрідмана, Грищука В.В. та ін. – процес економічного зростання передбачає безперервний розвиток, але практика свідчить, що ця безперервність неоднорідна і має свої фази, стадії і особливості, а саме, періодично спостерігаються стадії:

- стабільного розвитку економіки, пожвавлення підприємницької діяльності;
- загострення всіх суперечностей суспільного відтворення, в тому числі між виробництвом та споживанням, попитом та пропозицією, з наступним застоєм у всіх галузях економіки.

Економіка будь якої країни проходить, періодично повторюючи періоди росту обсягів національного виробництва та їх скорочення. Ідентичність, динаміка та стабільність процесу повторів проходження національною економікою певних станів дає можливість стверджувати про циклічність її розвитку.

Економічний цикл – це сукупність певних станів національної економіки, що періодично повторюються (в деяких наукових колах його ще називають циклом ділової активності), а саме: здійснюється постійна зміна підйомів та спадів ділової активності, розширення та скорочення обсягів національного виробництва. Перехід від однієї фази циклу до іншої здійснюється автоматично-на базі ринкових регуляторів.

Циклічність вважається закономірним явищем фінансово-господарського життя спільноти в умовах ринку і виробництва, що розвивається. При цьому коливання фаз що знижуються та фаз, що підвищуються в процесі економічного зростання супроводжуються істотними модифікаціями в структурі економіки, динаміці цін, обсягах виробництва, співвідношеннях продуктивності праці і доходів, нагромадженні і споживанні, виробництві засобів виробництва і виробництві предметів споживання [1].

Циклічність обумовлює нерівномірний розвиток економіки за спіраллю, а саме переходом від одного сталого її стану до іншого. З урахуванням бурхливого і нерівномірного прояву економічні цикли, як образно відзначав

американський економіст П. Самуельсон, нагадують хвилі епідемічних захворювань, капризи погоди або коливання температури у дитини [2].

Періодичні зміни фаз і стадій в розвитку економіки викликані багатьма причинами і умовами, чинність яких необхідно враховувати при розробці економічної політики держави і засад економічної поведінки всіх суб'єктів господарювання.

Таким чином, доведено, що економічні цикли зумовлені наявністю багатьох факторів:

- характером погоди і урожаю; інфляцією, експансією і звуженням банківського кредиту;
- зміною соціальної поведінки населення;
- різкими коливанням рівня інвестування;
- швидко образного розвитку і впровадження інновацій в галузі народного господарства;
- низьким купівельним попитом населення;
- характером відновлення основного капіталу;
- перманентним відхиленням економіки від стану рівноваги та ін.

Циклічність розвитку відображає процеси формування, загострення і розв'язання етапів, що періодично виникають та чергуються в еволюційному розвитку і якісних революційних стрибків [3].

Перевищення докризового обсягу виробництва є переходом в наступну стадію економічного циклу:

- відбувається розширення виробництва, зростають розміри потужностей, зниження безробіття доходить до повної зайнятості, зростання доходів; інвестиції та витрати зростають; зростає попит на товари та послуги;
- починають формуватися передумови для входження в новий цикл [4].

Циклічність як об'єктивна закономірність економічного розвитку за своїм змістом багато структурна, якщо в основу критерію класифікацій покласти довготривалість, то вона буде мати:

- малі цикли, які тривають 3-4 роки;
- середні цикли строком 7-11 років;
- великі цикли циклічність яких становить 40-60 років;
- вікові циклічні коливання [5].

Проте критерій довго тривалості лише один з можливих. Типи циклів розрізняються неоднозначністю матеріальної основи розвитку, характером впливу на економічні процеси. Наявністю великих циклів в економіці виявив ще в 1847 році англійський економіст Х. Кларк, який вперше відмітив період в 54 роки між економічними кризами 1793 – 1847 рр. [6]

Характерною ознакою кризи є порушення рівноваги грошового обміну, тобто порушення основного закону макроекономіки – закону грошового обміну. За умов стабільної економіки, тобто за умов стабільного рівня виробництва та стабільної швидкості обороту грошей, в монетаристській економічній політиці панує твердження про те, що інфляція визначається як добуток відносного дефіциту бюджету на швидкість обороту грошей.

Враховуючи, що інфляція залежить не тільки від дефіциту бюджету, а й передусім від спаду чи приросту виробництва, від обсягів бартеру, розміру кредитування комерційних банків національним банком, неконтрольованого приросту швидкості обороту грошей, ступеня лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, пов'язана з затримкою зарплати, зберіганням коштів населенням та розрахунками в іноземній валюті, рівнем "втечі" капіталу за кордон, та ін., можна стверджувати, що для України емісія грошей була б другорядним чинником, якби банківська система була взаємопов'язаною з виробництвом України, а в межах держави не порушувала б закон макроекономіки – закону обміну грошей. Потрібно врахувати, що подолати інфляцію без відродження власного виробництва неможливо.

В умовах сучасної економічної кризи держава не має права відмовлятися від активної антикризової політики, що спирається на апробовані в розвинутих країнах засоби, вироблені кейнсистами і реалізовані в них в ході реформування ринкової економіки в змішану, а після цього і в соціально орієнтовану економічну систему. Тільки тоді держава зможе в своїй політиці покластися на ідеї монетаристської концепції, коли будуть створені передова база для економічного зростання високоякісних, конкурентоспроможних товарів і послуг, розвинена ринкова економіка, в якій інтереси виробників і споживачів, продавців і покупців знаходитимуться в рівновазі.

Література:

1. Грищук В.В. «Про деякі шляхи виведення економіки України з Кризового стану». Записка до комісії Верховної Ради України з соціальних питань. 05.11.2006 р.
2. Пол Самуельсон, Вільям Нордхауз. Економіка. – Учебник по экономике на английском языке. Шестнадцатое издание. – Издательство: The McGraw – Hill Companies, Inc. 1998. – 781 с.
3. Н. І. Демчук Циклічність та негативні наслідки фінансово-економічної кризи в Україні // Ефективна економіка. – 2009. – № 4.
4. Гальчинський А.С. Криза і цикли світового розвитку. – К.: АДЕФ-Україна, 2009. – 392 с.
5. Уэртаде Сото Х. Деньги, банковский кредит и экономические циклы / Пер. зангл. – Челябинск: Социум, 2008. – 663 с.
6. Мамалуй А. Особенности кризисного развития экономики Украины // Бизнес информ. – 2008. – № 5-6.